

JAKUB BOGACKI

Polskie Studium Józefologiczne, Polska
kubabogacki95@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5952-0957

Międzynarodowa Konferencja Teologiczna o św. Józefie „Patris corde” (Kalisz, 4-5 czerwca 2021 roku)

Ogłoszenie 8 grudnia 2020 roku przez papieża Franciszka Roku św. Józefa dla całego Kościoła, a także opublikowanie listu apostolskiego *Patris corde* stało się zachętą do podjęcia naukowej refleksji nad osobą i posłannictwem Patriarchy z Nazaretu. Z pewnością jednym z najciekawszych wydarzeń o charakterze naukowym Roku św. Józefa była międzynarodowa konferencja naukowa o św. Józefie „Patris corde” zorganizowana z inicjatywy ks. prof. UAM dr. hab. Dariusza Kwiatkowskiego, przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Facultad de Literatura Cristiana y Clásica San Justino de la Universidad San Dámaso w Madrycie. Dwudniowa konferencja naukowa zgromadziła kilkunastu prelegentów z aż czterech kontynentów.

Na wstępie ks. bp Damian Bryl, ordynariusz diecezji kaliskiej, pozdrowił wszystkich uczestników konferencji z Kalisza, który jest stolicą św. Józefa. Hierarcha zauważył, że w związku z trwającym Rokiem św. Józefa potrzebna jest również pogłębiona refleksja teologiczna nad osobą i życiem Patriarchy z Nazaretu. Zdaniem biskupa, na uwagę zasługuje fakt, że konferencja została zorganizowana przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu razem z Facultad de Literatura Cristiana y Clásica San Justino de la Universidad San Dámaso w Madrycie.

Słowa pozdrowienia skierował także ks. prof. Paweł Wygralak – dziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Podkreślił, że w dwudniowej międzynarodowej konferencji naukowej biorą udział prelegenci z aż czterech kontynentów. Kończąc, ksiądz dziekan wyraził oczekiwanie, że rozpoczynająca się konferencja przyniesie rzetelne i owocne studium józefologiczne.

Profesor Pilar González, dziekan Wydziału Literatury Chrześcijańskiej i Kłasyfikacji św. Justyna, zwróciła uwagę, że profil teologiczny i osoba św. Józefa odgry-

wa ogromną rolę w literaturze. Często przedstawiano go w literaturze apokryficznej przede wszystkim jako ojca Jezusa i męża Maryi. Zdaniem prof. Pilar González, fakt, że św. Józef nie jest wspomniany w dwóch redakcjach Ewangelii, wcale nie umniejsza jego roli w historii zbawienia. W literaturze wczesnochrześcijańskiej wskazywano także na to, że wykonywał on zawód cieśli. Dziekan podkreśliła, że odnajdujemy w nim patrona dobrej śmierci i skutecznego orędownika. Jej zdaniem, bez wątpienia św. Józef zasługuje na uwagę podczas takiej konferencji naukowej.

Autorką pierwszego wystąpienia była s. Sophie Boffa CFSN z Australii. W swojej prelekcji przedstawiła Bractwo Prerafaelitów, które powstało w 1848 roku. Składało się ono z młodych, męskich artystów angielskich, którzy zdecydowali się wywołać rewolucję artystyczną poprzez naśladowanie dzieł sztuki z przeszłości. Ich prace, często przedstawiające obrazy religijne, stanowią potężny komentarz do współczesnych wartości społecznych, ruchu społecznego, który promował cechy siły fizycznej i przekonania religijne jako cechy męskości. W swoich przedstawieniach Bractwo Prerafaelitów uczyniło z Józefa postać istotną i godną naśladowania, chociaż, co trzeba podkreślić, ich podejście nie zawsze było przyjmowane z przychylnością ówczesnych krytyków.

Następnie głos zabrał rabin David Maxa reprezentujący progresywną żydowską wspólnotę w Pradze *Ec chajim*. Tytuł jego wystąpienia – „The judaic understanding of fatherhood” – zapowiadał spojrzenie na postać św. Józefa z perspektywy żydowskiej. Rabin zauważył, że judaizm jest religią relacji. W związku z tym ojciec odgrywa niezastąpioną rolę w każdej rodzinie. W tradycji żydowskiej każdy człowiek ma trzech rodziców: matkę, ojca i Boga. Józef poprzez swoją wiarę i postawę w żaden sposób nie przyćmiewał Boga Ojca; z pewnością był dla Jezusa punktem odniesienia, ponieważ w tradycyjnej rodzinie żydowskiej relacja pomiędzy synem i ojcem była bardzo bliska.

Niewątpliwie bardzo ciekawy wykład zaproponował słuchaczom ks. John Vianney Kyeyune z Ugandy – doktorant na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Prelegent podkreślił, że w Afryce głową rodziny jest ojciec oraz że zasadniczo to właśnie na nim spoczywa utrzymanie rodziny. Jest tak głównie dlatego, że ojciec jest tradycyjnie żywicielem rodziny i jej opiekunem. Tak więc, ze względu na swoją odpowiedzialność za rodzinę, ojcowie w Afryce mają tendencję do dominacji. Zdaniem ks. Johna Vianneya Kyeyune’a, zjawiskiem zauważalnym jest fakt, że niektórzy ojcowie w Afryce zaniedbali swoje obowiązki, generując przez to cierpienie żon i dzieci. Dlatego refleksja papieża Franciszka na temat ojcostwa św. Józefa w jego liście apostolskim *Patris corde* jest nie tylko aktualna, ale także bardzo potrzebna w kontekście obecnego stanu ojcostwa w Afryce. Trwający Rok św. Józefa można potraktować jako wezwanie dla afrykańskich ojców do przewartościowania swojego ojcostwa, aby kierowali się cechami i duchowością tego wielkiego Świętego.

Pierwszym polskim prelegentem międzynarodowej konferencji naukowej o św. Józefie „*Patris corde*” był ks. dr Dawid Stelmach (Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). W swym wystąpieniu odnotował zauważalny renesans obecności św. Józefa w popkulturze. Związane jest to ze wzrostem zainteresowania kinematografią biblijną po filmie Mela Gibsona „*Pasja*”, a także

cechami charakteryzującymi Patriarchę z Nazaretu, takimi jak: sprawiedliwość, opiekuńczość, wierność, odwaga, męstwo oraz wewnętrzne wyciszenie. Prelegent stwierdził, że „znakiem firmowym” św. Józefa jest jego milczenie na kartach Ewangelii. Wykład ks. Dawida Stelmacha zakończył pierwszy blok wykładowy.

Po przerwie pierwszym prelegentem był prof. Guido Miglietta OSJ (Movimento Giuseppino Roma), który przedstawił wykład: „Analogie tra la dedica a San Giuseppe nei «Salmanticensis Morales» (Madrid 1723) e la lettera apostolica *Patris corde*”. Jak zauważył, inspiracją do podjęcia tego zagadnienia był Międzynarodowy Kongres Józefologiczny, który w 2017 roku odbył się w Poisson, we Francji. Profesor Miglietta dokonał analizy porównawczej szóstego tomu XVIII-wiecznego *Salmanticensis Morales* i listu apostolskiego *Patris corde* papieża Franciszka. Autor skonkludował, że w wyniku tego porównania można wyszczególnić, występujące w obu dziełach, istotne cechy św. Józefa, odpowiadające punktom od 1 do 3 *Patris corde*: Ojciec umiłowany, czuły, posłuszny. List apostolski papieża Franciszka ukazuje nadto jeszcze inne ważne przymioty Świętego: Ojciec przyjmujący, twórczo odważny, pracowity i pozostający w cieniu.

Świętem, które łączyło szczególnie Najświętszą Maryję Pannę i św. Józefa, był dzień ich zaślubin 23 stycznia. Choć w chwili obecnej święto to nie znajduje swojego miejsca w kalendarzu liturgicznym, to jednak jego teksty mszalne niosą w sobie głęboką treść. Głównym celem wystąpienia dr. Pawła Beygi było ukazanie wybranych elementów teologii św. Józefa w szczególnej uroczystości liturgicznej jego zaślubin z Najświętszą Maryją Panną. Autor prelekcji uczynił to w trzech etapach: poprzez ukazanie tekstu liturgicznego, przedstawienie józefologii oraz próbę oceny ich recepcji w świetle aktualnych wyzwań współczesnego Kościoła i rodziny. Prelegent powoływał się na dokumenty Stolicy Apostolskiej, liturgię Kościoła katolickiego oraz wypowiedzi papieży i Soboru Trydenckiego.

Kolejnym prelegentem był ks. Dariusz Kuliński (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu). Temat jego wystąpienia brzmiał: „Święty Józef – patron na czas kryzysu”. Ostatnie lata zdominował kryzys, który nie ominął także wspólnoty kościelnej. W tym kontekście warto szukać jasnych punktów, poradników wskazujących właściwe rozwiązania. Niewątpliwym autorytetem jest św. Józef, ponieważ jego życie wiązało się z permanentnym impasem. Jednak Oblubieniec Maryi zawsze znajdował właściwe rozwiązanie i wyjście z kryzysu. Był do tego zdolny, gdyż miał dobrze ukształtowaną tożsamość – wiedział, kim jest i dokąd zmierza, od kogo pochodzi i do kogo należy jego istnienie. Uformowany przez słowo Boże Józef daje pierwszeństwo Stwórcy i wiernie wypełnia Jego nakazy w każdych okolicznościach, co sprawia, że nawet najtrudniejsze sytuacje nie niszczą Opiekuna Zbawiciela, ale czynią go jeszcze silniejszym. Jego postawa jest wzorem dla Kościoła w kryzysie, umożliwia mu przetrwanie i wnosi ogromną żywotność w życie wspólnoty wierzących, implikując rozwój duchowy.

Następnie ks. Jakub Bogacki w prelekcji zatytułowanej: „Czy św. Józef był człowiekiem starym w czasie zaślubin z Maryją?”, zajął się zagadnieniem różnicy wieku pomiędzy Maryją i Józefem. Prelegent zauważył, że często, na skutek przedsta-

wień św. Józefa w sztuce sakralnej, uważa się go za człowieka w podeszłym wieku. Jednakże ukazywanie go jako sędziwego starca nie znajduje swojego potwierdzenia w Piśmie Świętym, pismach ojców Kościoła, dziełach teologicznych i zmyśle wiary Ludu Bożego. Odnosząc się do wskazanych miejsc teologicznych, autor wskazał na fakt, że św. Józef postrzegany był jako mąż Maryi i ojciec Jezusa. Wynika więc z tego, że jego małżeństwo z Maryją nie wyróżniało się w żaden zewnętrzny sposób. Stąd wielu teologów przyjmuje, że Józef wchodząc w związek małżeński z Maryją, był w wieku, w którym młodzi mężczyźni w starożytnym Izraelu zwykle decydowali się na posłubienie kobiety.

Ostatni wykład pierwszego dnia konferencji „The fatherhood in Chinese context”, którego autorem był pochodzący z Chin Jacky Sham (University of Hong Kong/ University of Leeds), ukazywał specyfikę ojcostwa w Chinach. Prelegent swoje wystąpienie podzielił na trzy części, w których odniósł się kolejno do rozumienia ojcostwa w chińskim języku, filozofii i kulturze. Autor dowiódł, że ojcostwo i postać ojca w społeczeństwie Państwa Środka cieszy się ogromnym autorytetem. Ojciec uważany jest za lidera, przywódcę rodziny, która stanowi najmniejszą komórkę życia organizmu państwowego. Jacky Sham podkreślił, że w Chinach z ojcostwem wiąże się cechy, takie jak: miłosierdzie, współczucie, mądrość, porządek i sprawiedliwość.

Drugi dzień międzynarodowej konferencji o św. Józefie „Patris corde” zainaugurowało wystąpienie o. prof. Bogusława Kochaniewicza (Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), który przedstawił temat: „Teologiczna ikona św. Józefa według papieża Franciszka”. Autor podkreślił, że jego prelekcja ma za zadanie scharakteryzowanie papieskiej refleksji teologicznej nad postacią św. Józefa. W tym celu dokonał porównania adhortacji apostołskiej *Redemptoris Custos* Jana Pawła II z józefologicznymi wypowiedziami papieża Franciszka. Autor zauważył, że ojcostwo Józefa wyraża się w relacji do Boga Ojca, do Jezusa, do jego ziemskiej rodziny. Zdaniem prelegenta, papież Franciszek silnie akcentuje cechy piękna ojcostwa, ukazując św. Józefa jako wzór do naśladowania. Postać stolarza z Nazaretu ukazana jest jako aktywna i dynamiczna. Ta dynamika obejmuje zawierzenie Bogu, które wymaga całkowitej rezygnacji z własnych planów.

Ksiądz prof. Bogdan Ferdek (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu) w swym referacie zatytułowanym: „Motywy eschatologiczne we freskach Michała Willmanna z kościoła św. Józefa w Krzeszowie”, podjął refleksję teologiczną nad życiem św. Józefa z perspektywy sztuki sakralnej. Prelegent stwierdził, że wspomniane freski mogą zostać uznane za *locus theologicus* dla józefologii w ujęciu eschatologicznym. Ksiądz Bogdan Ferdek zaznaczył, że malowidła znajdujące się w kościele św. Józefa są inspirowane Pismem Świętym, apokryfami oraz józefologią krzeszowskiego opata Bernarda Rosy. Cechą charakterystyczną tych dzieł jest ukazanie zmartwychwstania i wniebowzięcia św. Józefa. Jednakże, jak podkreślił prelegent, rozstrzygnięcie, czy się to zdarzyło, należy do wyłącznych kompetencji Urzędu Naczyielskiego Kościoła.

Kolejnym prelegentem, który reprezentował zagraniczny ośrodek naukowy, był o. Marek Raczkiewicz CSsR (Facultad de Literatura Cristiana y Clásica San Justino

de la Universidad San Dámaso). Jego wystąpienie zatytułowane: „Św. Józef w nauce św. Alfonsa Marii de Liguoriego”, miało na celu zebranie józefologicznych treści zawartych w twórczości założyciela redemptorystów św. Alfonsa Marii de Liguoriego. Prelegent zaznaczył, że założyciel jego zgromadzenia został ogłoszony doktorem Kościoła w tym samym roku, w którym św. Józefa proklamowano Patronem Kościoła Powszechnego. W dziełach św. Alfonsa Marii de Liguoriego pojawiają się następujące tematy józefologiczne: miłość Maryi i Józefa, nieustanne przebywanie Patriarchy z Nazaretu z Jezusem, a także chwała niebieska Józefa.

Następnie o. prof. Guido Miglietta w prelekcji: „L'incarnazione redentiva come assunzione dei beni umani fondamentali nella natura umana Verbum caro: una meta-lettura della *Patris corde*”, podjął refleksję józefologiczną z perspektywy tajemnicy wcielenia. Zdaniem włoskiego teologa, refleksja nad podstawowymi dobrami osoby ludzkiej podkreśla, że „uczynienie” człowieka zależy od opieki, troski i poświęcenia innych osób, wymaga relacji międzyludzkich. Ci, którzy uczestniczą w tym procesie, są prawdziwymi ojcami i matkami. Wcielenie odkupieńcze wymaga od Słowa przyjęcia podstawowych dóbr ludzkich osoby ludzkiej. W związku z tym prawdziwe stają się słowa ojców Kościoła: „wszystko, co zostało przyjęte, zostało odkupione”. Podstawowe dobra ludzkie to dobra stworzone, będące przedmiotem rozumu, a także dobra odkupione, będące przedmiotem objawienia.

Drugi sobotni panel wykładowy rozpoczął dyrektor rzymskiego Movimento Giuseppe o. Alberto Antonio Santiago OSJ. Temat jego prelekcji brzmiał: „Tarcisio Stramare e la Teologia di san Giuseppe. Tributo a un testimone degli ultimi 50 anni di Josephologia”. Autor zaprezentował osobę i twórczość jednego z najwybitniejszych józefologów w historii – o. Tarcisio Stramarego. Zdaniem o. Alberto Santiaga po II Soborze Watykańskim józefologia musiała wyjść poza dyskurs o przywilejach, cnotach, godności św. Józefa, a bazować bardziej na Piśmie Świętym. Doskonale zdawał sobie z tego sprawę o. Tarcisio Stramare, który swoją twórczość józefologiczną oparł na źródłach biblijnych.

Kolejny wykład poprowadziła prof. Cayetana Johnson (Facultad de Literatura Cristiana y Clásica San Justino de la Universidad San Dámaso), która podjęła się zaprezentowania tematu: „San José comentado a la luz del concepto de *tzaddik* en el judaísmo rabínico”. To zadośćuczynienie dla świata jest wynikiem czynienia *tzaddik* (sprawiedliwości i prawości) z aktami miłującej dobroci. Jako korektor ludzkości i świata *cadyk* jest także zwiastunem przyjścia Mesjasza. Jego rola była i nadal jest transcendentalna w historii Izraela, gdzie sprawiedliwi z innych narodów są również uczestnikami wielkiego projektu zbawienia. Bez nich niesprawiedliwość i zło będą nadal istnieć. Zdaniem prof. Cayetany Johnson, która odniosła się do znaczenia poszczególnych hebrajskich słów, w osobie św. Józefa odnajdujemy cechy charakterystyczne *tzaddik*.

Następnym prelegentem był o. prof. UAM dr hab. Adam Wojtczak, którego wystąpienie było zatytułowane: „Wiara świętego Józefa w ujęciu papieża Franciszka”. Jego zdaniem, dwa ostatnie wieki przyniosły wzmożone zainteresowanie Magisterium Kościoła osobą i misją św. Józefa. Papieże wydawali liczne dokumenty,

w których sławili jego przymioty i oddawali mu Kościół pod opiekę. Jan Paweł II i Benedykt XVI zagłębiali się w ewangeliczne orędzie o nim, aby uwydatnić jego wyjątkową rolę w historii zbawienia. W ten józefologiczny nurt wpisuje się także papież Franciszek. Ojciec Wojtczak podkreślił, że nauczanie papieża Franciszka o Patriarsze z Nazaretu ma charakter osobistej refleksji nad tą niezwykłą postacią, która jest bardzo bliska ludzkiej kondycji. Tytuł papieskiego listu o Józefie: *Patris corde* – „ojcowskim sercem” – uświadamia, że patrzy on na niego przez pryzmat ojcostwa, u którego podstaw znajduje się wiara Józefa.

Kolejnym prelegentem był pochodzący z Niemiec Dominik Reidl (Pontificia Università Gregoriana). Prelekcja nosiła tytuł: „La dimensione biblica della paternità”. Dominik Riedl zauważył, że św. Józef wnosi wkład w biblijne rozumienie ojcostwa. Celem tego wystąpienia było spojrzenie na ojcostwo Patriarchy z Nazaretu przez pryzmat Księgi Przysłów. Zdaniem niemieckiego teologa, rodzicielskie napomnienia zawarte w Księdze Przysłów dostarczają odpowiednich perspektyw ojcostwa w kontekście literatury mądrościowej. Bojaźń Boża stanowi główny temat trzeciego napomnienia (Prz 3,1-12). Autor prelekcji podkreślił, że w liście apostolskim papieża Franciszka *Patris corde* Józef z Nazaretu jest ukazany m.in. jako osoba cechująca się prawdziwą Bożą bojaźnią.

Ksiądz dr Julian Nastałek (Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu) miał prelekcję zatytułowaną: „Treści doktrynalne obchodów liturgicznych ku czci św. Józefa”, która odnosiła się do teologii tekstów liturgicznych celebracji poświęconych św. Józefowi. Podstawą źródłową przeprowadzonej analizy były teksty liturgiczne zawarte w mszale rzymskim, liturgii godzin, *Martyrologium rzymskim* oraz w odnowionej *Litanii do św. Józefa*. Studium tekstów liturgicznych pozwoliło wydobyć ważne elementy katolickiej doktryny o tym Świętym. Prelegent zauważył, że św. Józef jest szczególnie czczony jako Oblubieniec Najświętszej Maryi Panny; Głowa Świętej Rodziny; Opiekun Zbawiciela, który sprawuje nad Nim ojcowską opiekę; wybrany przez Boga świadek i strażnik tajemnicy wcielenia; sługa zbawienia; sprawiedliwy, wierny i prawy człowiek z rodu Dawida; patron Kościoła; wzór wszystkich, którzy pracują; patron dobrej śmierci. Ksiądz Julian Nastałek podkreślił, że publikacja nowych wezwań w *Litanii do św. Józefa* wskazuje na proces rozwoju liturgii idący w parze z rozwojem doktryny józefologicznej zawartej w wypowiedziach papieża po Soborze Watykańskim II.

Następnym prelegentem był ks. dr Marcin Wiśniewski (Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu). W wykładzie: „Św. Józef jako uczestnik misterium wcielenia w liście apostolskim papieża Franciszka *Patris corde*”, odniósł się on do doniosłej roli Ciesli z Nazaretu w historii zbawienia. Zdaniem prelegenta, nie można zrozumieć osoby Józefa z Nazaretu bez kontekstu jego małżeństwa z Maryją, którego konsekwencją jest jego ojcostwo wobec wcielonego Syna Bożego. Ksiądz Marcin Wiśniewski zaznaczył, że obecny papież jako pierwszy nie waha się nazwać Patriarchy z Nazaretu bezpośrednim ojcem Jezusa, ukazując różne aspekty jego ojcostwa i wskazując, że ojcostwa nie można ograniczać do biologicznego przekazywania życia. Ten ostatni, choć stanowi ważny element ojcostwa, nie wyczerpuje

całego bogactwa tej funkcji. Jednakże refleksja nad rolą św. Józefa ma doprowadzić do głębszego zrozumienia i kontemplacji zbawczej tajemnicy Chrystusa, którą Kościół żyje, celebryje i uobecnia. Józef z Nazaretu pomaga współczesnemu człowiekowi, który często nie doświadczył miłości ojca i przez to nie był zdolny przyjąć prawdy o ojcowskim obliczu Ojca Niebieskiego.

Wystąpieniem zamykającym dwudniową międzynarodową konferencję naukową o św. Józefie „*Patris corde*” była prelekcja głównego organizatora – ks. Dariusza Kwiatkowskiego – zatytułowana: „Pastoralny i liturgiczny wymiar Roku św. Józefa w diecezji kaliskiej”. Zdaniem prelegenta, Rok św. Józefa ogłoszony dla całego Kościoła był kontynuacją Nadzwyczajnego Roku św. Józefa Kaliskiego, który papież Franciszek ustanowił na okres od 3 grudnia 2017 roku do 6 stycznia 2018 roku. Wówczas kaliską bazylikę św. Józefa papież podniósł do rangi Narodowego Sanktuarium św. Józefa. Ksiądz Dariusz Kwiatkowski podkreślił, że inicjatywy duszpasterskie i liturgiczne objęły całą diecezję, poszczególne parafie i wszystkich wiernych. W marcu zorganizowano tzw. „wieczory marcowe ze św. Józefem”. Codziennie o godz. 20 w Narodowym Sanktuarium św. Józefa odbywało się czuwanie modlitwne przed cudownym obrazem. Druga inicjatywa dotyczyła wszystkich parafii diecezji kaliskiej. W dowolną środę miesiąca w parafii odbywało się nabożeństwo ku czci św. Józefa. Przygotowano specjalny podręcznik zawierający plan nabożeństwa. Według głównego organizatora konferencji najważniejszą inicjatywą pochodzącą z diecezji kaliskiej były rekolekcje narodowe i zawierzenie narodu i Kościoła św. Józefowi.

Godne podkreślenia jest to, że uczestników obrad pozdrowił kard. Konrad Krajewski, jałmużnik papieski, obiecując modlitwę w intencji konferencji przy grobie św. Jana Pawła II. Wszyscy uczestnicy podkreślali profesjonalizm, z jakim międzynarodowa konferencja naukowa o św. Józefie „*Patris corde*” została przygotowana i przeprowadzona. Materialną spuścizną kongresu będzie zawierająca wystąpienia prelegentów publikacja książkowa, która ukaże się w najbliższych miesiącach. Na uwagę zasługuje fakt, że przedstawiciele Movimento Giuseppino w Rzymie wskazali, iż w tym roku była to najpoważniejsza intelektualnie konferencja naukowa na świecie dedykowana św. Józefowi. O konferencji poinformowały: Radio Watykańskie, www.vaticannews.pl, Radio Maryja oraz media diecezjalne.